PATRIMONIUL LITERAR AL REPUBLICII MOLDOVA VALORIFICAT PRIN OPERA LUI PETRU CĂRARE

Ana Maria RUSNAC,

masterandă, anul II, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 821.135.1(478).09:330.5 Email: rusnacanamaria2@gmail.com

Sintagma *patrimoniu literar* reunește două concepte esențiale: patrimoniul, înțeles ca totalitatea valorilor moștenite de la generațiile anterioare și transmise celor prezente și viitoare [1], și literatura, privită ca ansamblul creațiilor literare ale unui popor, din toate epocile sale istorice. Patrimoniul literar reprezintă, astfel, o parte importantă a patrimoniului cultural național, fiind expresia identității, memoriei colective și creativității unei societăți.

Cunoașterea și valorizarea patrimoniului literar este esențială pentru consolidarea identității culturale a unei națiuni. Prin intermediul operelor literare, descoperim valorile, credințele, tradițiile, limba și viziunea despre lume ale strămoșilor noștri. Aceste creații contribuie la formarea unei conștiințe culturale, la dezvoltarea unei gândiri critice și la cultivarea respectului față de diversitate și moștenirea culturală.

Ignorarea trecutului se echivalează cu pierderea reperelor necesare în prezent și cu incapacitatea de a construi un viitor în care să existe un bogat patrimoniu cultural național. De aceea, cunoașterea patrimoniului literar este indispensabilă în procesul de educație și formare a unei personalități echilibrate, care înțelege cine este, de unde vine și încotro se îndreaptă. De-asemenea, valorificarea și promovarea patrimoniul literar din Republica Moldova poate servi la o mai bună dezvoltare a patrimoniului cultural național.

Literatura nu este doar artă [2], ci este și document cultural, oglindă a societății și martor al evoluției istorice și spirituale a unui popor. Prin lectura și înțelegerea operelor literare, descoperim valorile fundamentale ale patrimoniului cultural național și contribuim, la rândul nostru, la păstrarea și transmiterea acestora generațiilor viitoare.

Un exemplu elocvent al modului în care patrimoniul literatura reflectă și conservă memoria colectivă a unui popor este oferit de creația lui Petru Cărare, a cărui operă literară ilustrează cu forță artistică și curaj civic realitățile unei epoci dificile din istoria Republicii Moldova.

Opera literară a poetului, scriitorului și publicistului Petru Cărare [3, pp.7-10], pe care îl putem considera un veritabil disident al regimului sovietic din fosta RSS Moldovenească, are o valoare deosebită în promovarea patrimoniului cultural național al Republicii Moldova. Prin scrierile sale, el scoate la lumină realitățile unei perioade istorice recente, marcate de opresiune, prin care au trecut strămoșii noștri din Basarabia. Volumele sale de poezie, încărcate de ironie și sarcasm, surprind într-un mod

subtil, dar profund, aspecte ale vieții cotidiene dintr-un stat supus unui regim totalitar și represiv, devenind astfel un mijloc de conștientizare și reflecție pentru generațiile actuale.

După cum se menționează într-un articol din revista „Natura”, Petru Cărare *„nu numai că a salvat obrazul intelectualității mute și a Basarabiei ocupate, ci a demonstrat tuturor laureaților de sub masa stăpânului, tuturor oamenilor de creație că un vers, o poezie, un text, o simfonie, un film, o pictură sau o carte închinată adevărului și poporului tău nu e o sminteală individuală, ci o datorie sfântă”*[4].

Deci, Petru Cărare este un reper fundamental al literaturii române din Republica Moldova, ale cărui opere au traversat nu doar granițele geografice, ci și cele ale timpului. Moștenirea sa cultural-literar este un exemplu al modului în care literatura poate deveni un instrument al rezistenței, al păstrării identității și al educării generațiilor viitoare. Prin umorul său acid și lirismul profund, el a contribuit semnificativ la dezvoltarea și consolidarea patrimoniului cultural al Republicii Moldova.

Atunci când dorim să vorbim despre impactul operei lui Petru Cărare asupra patrimoniului cultural, este bine să începem cu acea operă care a fost criticată și marginalizată de regimul socialist, considerând-o o lucrare ce păstrează verticalitatea basarabenilor-români. Un exemplu grăitor în acest sens este volumul de versuri Săgeți (1972), o operă emblematică atât pentru talentul artistic al autorului, cât și pentru curajul său de a critica subtil absurditățile și contradicțiile regimului totalitar.

Destinul acestui volum ilustrează în mod evident controlul total exercitat de cenzură asupra creației literare din RSSM și lipsa libertății de exprimare a propriilor opinii și a felului de a percepe realitățile cotidiene. Publicat în 14.000 de exemplare la Editura Cartea Moldovei, tirajul cărții a fost „arestat” la doar două săptămâni de la apariție [5], iar exemplarele găsite prin căminele universitare, la studenții și alți cititori fideli ai scriitorului și poetului care reușiseră să-și cumpere câte o carte, au fost strânse și distruse [6].

Versuri precum *„Leule, avem, fârtate, / Cam aceeași libertate, / Libertate fără pușcă: / Liber ești să stai în cușcă* [7, p.44]” din poemul *„De-ale circului”* sau cele din *„Oaspe nepoftit”*, *„Noi avem un hoț în casă / Noi cu hoțul stăm la masă,/ Ne-a iești mai ieri în cale / Cu idei şi cu pistoale / Şi-acum să ne ia se-nedură/ Şi bucata de la gură/ Şi-ncă altă noutate: Ești dator să-i spui şi frate”,* sunt exemple grăitoare ale talentului autorului de a exprima adevăruri incomode printr-o ironie aparent ludică, dar profundă. Aceste texte au reușit să păcălească vigilența cenzurii, fie prin subtilitatea lor, fie prin neatenția cenzorilor, pentru ca mai apoi să fie folosite ca pretext pentru expulzarea din Uniunea Scriitorilor din RSSM [8] și ulterioara exilarea la Teleneşti a lui Petru Cărare [5].

Petru Cărare, de-a lungul vieții și carierei sale de poet și scriitor, a fost nevoit să înfrunte de mai multe ori loviturile destinului. Cu toate acestea, nu a cedat niciodată, continuând să scrie cu același entuziasm și aceeași tărie de caracter, păstrându-și stilul propriu. Scriitorul a rămas fidel propriilor convingeri pe tot parcursul existenței regimului sovietic în RSS Moldovenească, în ciuda cenzurii și propagandei. Nu l-au spe-

riat nici deciziile conducerii de partid din RSSM în legătură cu volumul Săgeți (1972), nici alte sancțiuni impuse de Biroul CC al PCM cu referire la creația sa literară.

Așa cum subliniază Igor Caşu în articolul său *Cenzura în comunism: urmările „Săgeților" lui Petru Cărare (1972),* „cazul lui Petru Cărare face parte din categoria rezistenței prin cultură, fenomen al literaturii române din stânga Prutului, la care au participat, în diverse ipostaze și perioade, o întreagă pleiadă de scriitori și poeți: Alexei Marinat, Ion Druță, Vasile Vasilache, Ion Vatamanu, Aureliu Busuioc, Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi, Mihai Cimpoi, Mihail Ion Cibotaru, Vladimir Beşleagă [8]".

În concluzie, patrimoniul literar reprezintă o componentă esențială a identității culturale, iar opera lui Petru Cărare este o expresie emblematică a rezistenței prin cuvântul scris în fața opresiunii ideologice. Prin creațiile sale literare, scriitorul a reușit nu doar să reflecte realitățile unei epoci, ci și să contribuie activ la păstrarea memoriei colective și la afirmarea valorilor naționale. Astfel, moştenirea sa literară rămâne un reper de necontestat în patrimoniul cultural național al Republicii Moldova, oferind generațiilor actuale și viitoare un model de curaj, verticalitate și creativitate liberă.

Referințe:

1. Patrimoniu cultural. In: ABC-ul patrimoniului. Patrimoniul 100.ro.[accesat: 26.06.2025]. Disponibil: https://patrimoniu100.ro/abc-ul-patrimoniului/patrimoniu-cultural/
2. Dexonline. Literatură. [accesat: 26.06.2025]. Disponibil: https://dexonline.ro/definitie/literatur%C4%83
3. CIOCANU, I. *Tabel cronologic.* In: Petru Cărare. Punctul de reper, ediția II. Chișinău: Litera, 2003. p.7-10.
4. RENIȚĂ, A. *„Săgețile" lui Petru Cărare*. In: revista Natura, nr. 384. [accesat: 26.06.2025]. Disponibil: https://www.natura.md/sagetile-lui-petru-carare
5. GALAICU-PĂUN, E. *Petru [care n-a abjurat] Cărare[a care n-a dat-o cotită]*. La Radio Europa Liberă Moldova, 13 februarie 2018. [accesat: 25.06.2025]. Disponibil: https://moldova.europalibera.org/a/blog-emilian-galaicupaun/29037642.html
6. Moment relatat de dr. hab., prof.univ. Gheorghe Postică.
7. КЭРАРЕ, П. *Сэжець* Кишинэу: Литература артистикэ, 1990, с.44
8. CAȘU, I. *Cenzura în comunism: urmările „Săgeților" lui Petru Cărare (1972).* In: Historia.ro. [accesat: 26.06.2025]. Disponibil:https://historia.ro/sectiune/general/cenzura-in-comunism-urmarile-sagetilor-lui-581642.html

Recomandat
***Andrei COROBCEAN,** dr.,lect. univ*